

Holbergprisen i skolen 2014

Livet med “Gullbilletten”?

**Muligheter og utfordringer for unge voksne som kom
alene til Norge som mindreårig**

Luisa Van den Bergh, Katrine Jakobsen og Johanne F. Ullestad

Langhaugen videregående skole

FORORD

Det har vært en glede å kunne delta i “Holbergprisen i skolen”, og prosessen har vært både spennende og lærerik. Vi hadde ikke klart å gjennomføre dette prosjektet uten alle som har hjulpet oss underveis, og det er mange som fortjener en stor takk.

Først vil vi takke informantene som tok seg tid til å stille opp til intervju og som lot oss få innsikt i deres liv. En stor takk går også til Bonita Hanson, fra Bergen Senter for Minoritetsungdom, som i begynnelsen av prosessen introduserte oss for senterets “torsdagsklubb” der vi opprettet kontakt med studiens informanter. Hun var også til stor hjelp under utforming av intervjuguide.

Personalet i Torsdagsklubben, under ledelse av Kristoffer Grindheim, samt ungdommene ved senteret, fortjener også takk for å ha tatt oss i mot med åpne armer. Deres gjestfrihet har absolutt vært en trygghetsskapende faktor. Hjertelig takk til David Martinez for informasjon om Torsdagsklubben, og for gode innspill. Din innsats for enslige innvandrere imponerer oss, og vi ser hvor viktig jobben du gjør er. Takk til Irmelin Kjelsaas for litteraturreferanser og tidligere forskning som omhandler temaet vårt.

Vi vil også takke Kristoffer Vogt for veiledning og tips om hva vi kunne gjøre for å forbedre prosjektet vårt. En takk går også til norsklæreren vår, Bjørn Aas, for konstruktiv kritikk og korrekturlesning. I tillegg vil vi takke Berit Andreasen og Graziella Van den Bergh som også har lest korrektur. Vi er takknemlig for den positive støtten medelevene våre har gitt oss. Sist men ikke minst vil vi takke vår lærer Magnhild Hillestad, for faglige og inspirerende innspill underveis. Den siste tiden har vært travel, og selv om vi noen ganger mistet troen selv, har hun vært evig optimist.

Bergen, våren 2014

Johanne F. Ullestad, Katrine Jakobsen, og Luisa B. Van den Bergh

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 - Presentasjon av studiens tema og problemstilling	1
1.1 Innledning og presentasjon av oppgavens temaområde og problemstilling	1
1.2 Gangen i oppgaven	2
Kapittel 2 – Metodisk tilnærming	2
2.1 Det kvalitative forskningsintervju.....	2
2.1.1 Utforming av intervjuguide.....	3
2.2 Veien til informantene	3
2.3 Oversikt over informantenes alder og antall år bosatt i Norge	5
2.4 Gjennomføring av intervju.....	5
2.4.1 Transkribering av intervju.....	6
2.5 Datadrevet teoriutvikling	6
Kapittel 3 - Muligheter og fremtidsplaner	7
3.1 Innledning	7
3.2 Fremtidsplaner	7
Kapittel 4 - utfordringer	9
4.1 Norske venner og språkutfordringer	9
4.2 Ensomhet.....	12
4.3 Diskriminering.....	14
Kap. 5 - Diskusjon rundt oppgavens viktigste funn.....	15

Kapittel 1 - Presentasjon av studiens tema og problemstilling

1.1 Innledning og presentasjon av oppgavens temaområde og problemstilling

Det sies at innvandrere som får opphold i Norge har vunnet “Gullbilletten”, men har de virkelig det? Vi ønsker gjennom denne oppgaven å belyse enslige unge innvandrere sine opplevelser og meninger om hvordan det er å bo i Norge. Antall innvandrere som kommer til Norge har økt de siste årene. En del av dem er ungdom under 18 år som kommer uten foreldrene sine. De enslige ungdommene møter et helt nytt samfunn, med en ukjent kultur, et annet skolesystem, andre verdier og ikke minst et fremmed språk. I denne oppgaven vil vi ta for oss hvordan disse ungdommene opplever å bli integrert i det norske samfunnet.

Til tross for den tunge lasten enslige mindreårige asylsøkere bringer med seg til Norge, finnes det forholdsvis lite systematisk og forskningsbasert informasjon om hvordan det går med dem over lengre tid (Oppedal m.fl., 2008). Enslige ungdommer og unge voksne med minoritetsbakgrunn som har fått opphold i Norge, får ikke like mye oppmerksomhet i media som ungdommer som ikke får opphold. Som forskere motiverte temaet oss. Konkret tok vi kontakt med Bergen Senter for Minoritetsungdom ¹ (BSMU), og ble videre henvist til Torsdagsklubben² hvor vi opprettet kontakt med informantene. Ut ifra vårt datamateriale utforsker vi i denne oppgaven følgende problemstilling:

Hva opplever enslige unge voksne innvandrerne som sine utfordringer og muligheter i Norge?

For å forsøke å besvare oppgavens overordnede problemstilling, vil vi arbeide ut i fra to underproblemstillinger:

- 1. Hva er deres tanker om fremtiden?*
- 2. Hva opplever de som sine største utfordringer?*

¹ Bergen Senter for Minortietsungdom er en kommunal barnevernstjeneste for enslige mindreårige flyktninger.

² Torsdagsklubben er under EM tiltaket (tiltak for enslige mindreårige flyktninger) hos Bergenhus Barneverntjeneste, og er et sted hvor innvandrere som kom alene til Norge kan komme og sosialisere seg med andre i samme situasjon.

Den første underproblemstillingen vil bli belyst i kapittel 3, og den andre underproblemstillingen vil bli belyst i kapittel 4.

1.2 Gangen i oppgaven

For å besvare oppgavens problemstilling, presenteres arbeidet på følgende måte:

I kapittel 2 presenteres og diskuteres den metodiske tilnærmingen som er brukt i forbindelse med oppgaven, både i forkant av prosjektet og underveis i prosessen. Her begrunner vi valget av kvalitativ metode, beskriver arbeidet med utformingen av intervjuguiden vår, forklarer hvordan vi kom i kontakt med informantene og hvordan vi gjennomførte intervjuene. Kapittel 3 og kapittel 4 utgjør oppgavens analysedel, hvor vi analyserer dataene ut ifra problemstillingen. I kapittel 5 oppsummeres studiets viktigste funn, og vi presenterer en konklusjon.

Kapittel 2 – Metodisk tilnærming

2.1 Det kvalitative forskningsintervju

Vi har benyttet oss av kvalitativ metode hvor vi har utført dybdeintervju med seks informanter. I tillegg har vi benyttet oss av deltagende observasjon gjennom våre besøk på Torsdagsklubben, samt hatt flere samtaler med tre voksne som på ulike måter er i kontakt med denne klubben gjennom sitt arbeid. I motsetning til informantene våre som er blitt anonymisert i rapporten, er de voksne blitt referert til med fullt navn og tittel, noe de samtykket med. Kvalitativ metode brukes når man ønsker å gå i dybden av et fenomen. Når man benytter seg av denne metoden søker en å komme i et nært og direkte forhold til dem som utforskes (Kvale, 1997). Ettersom dette prosjektet bygger på å få kjennskap til hvordan enslige unge innvandrere blir integrert i det norske samfunnet, forutsetter det en kartlegging av informantenes egne opplevelser. For å få frem denne informasjonen var dybdeintervju den fremgangsmåten som vi anså som mest hensiktsmessig, for å kunne komme tett innpå informantene og for å kunne stille eventuelle oppfølgings spørsmål.

2.1.1 Utforming av intervjuguide

For å forsikre oss at intervjuene belyser de temaene vi ønsker å få kunnskap om, utarbeidet vi en intervjuguide. Arbeidet med denne guiden tok til under et møte med Bonita Hanson (assisterende leder ved Bergen Senter for Minoritetsungdom). Hvor hun både hjalp oss med å både formulere spørsmålene og med å luke ut temaer som kunne virke støtende for informantene. Hanson var særlig opptatt av at vi ikke skulle stille spørsmål som omhandlet informantenes fortid. I 1997 uttalte FNs Høykommissær for flyktninger at enslige mindreårige flyktninger er den mest sårbare gruppen, som har høyest risiko blant innvandrere når det gjelder sosiokulturell mistilpasning og psykiske problemer. I tillegg til tap av eller atskillelse fra foreldre, søsken, slekt og venner, kommer disse barna ofte fra land med krig og konflikt, og mange har opplevd eller vært vitne til overgrep og andre traumatiske hendelser (Oppedal med flere, 2008). Forskere må alltid forholde seg til forskningsetikk, og i vårt tilfelle opplevde vi at dette var særlig viktig med tanke på hva informantene våre har gått gjennom. Forskningsetikk handler om hvordan forskere skal eller bør opptre, og et grunnleggende prinsipp er respekt for enkeltindividet, og hvor hensyn til enkeltindividet skal være viktigere enn kunnskap (NESH, 2011). Resultatet av samarbeidet med Hanson ble en intervjuguide med fem hovedtema (vedlegg 1):

- Første møte med Norge
- Skole
- Hobby
- Venner
- Fremtidsplaner

2.2 Veien til informantene

Opprinnelig hadde vi et ønske om at informantene skulle være 18 år eller yngre, men under møtet med Hanson kom det frem at ledelsen i BSMU mente at informantene ikke skulle være under 18 år. Dette begrunnet de med at de mindreårige er mer sårbare, og de ønsket derfor å skåne dem. I tillegg er det stor sannsynlighet for at de ikke snakker så godt norsk, og det kan dermed oppstå misforståelser under intervjuet. Dette kunne svekket kommunikasjonen og muligens også kvaliteten på datamaterialet vårt. Hanson oppfordret oss også til ikke å nevne at prosjektet var del av "Holbergprisen i skolen". I stedet presenterte vi oppgaven som om det var

et vanlig skoleprosjekt. Hun ville at vi skulle vise at vi var genuint interesserte i deres historier og at vi ikke bare var ute etter å bruke deres informasjon i en konkurranse.

Rekrutteringen av informanter foregikk på Torsdagsklubben. Det var gjennom Hanson vi fikk nummeret til Kristoffer Grindheim, som er leder for dette tiltaket. Vi avtalte med han om å møte opp på klubben for å verve intervjudeltakere. I forkant av dette møte forsøkte vi å skaffe oss en oversikt over hvilket tiltak klubben er. Her hadde vi fått tips om å ta kontakt med David Martinez som var med på å starte dette tiltaket, og som blant annet har vunnet Bergen kommune sin FYSAK-pris for arbeidet med minoritetsungdom på Møhlenpris i Bergen (Askvik, 2011). Gjennom en telefonsamtale fortalte han at Torsdagsklubben er et kommunalt tiltak for enslige unge innvandrere hvor de kan komme og sosialisere seg med andre i samme situasjon. Klubben blir finansiert gjennom kommunen. Hvor mye penger klubben får er avhengig av hvilke aktiviteter de skal gjøre og hvor mange som deltar. Hver uke jobber det 4 ledere på klubben. Matinez fortalte at Torsdagsklubben er det eneste kommunale tiltaket som er tilpasset enslige innvandrere, sett bort ifra et tiltak som er tilpasset jenter som vil starte med idrett. Han mener at tiltak som Torsdagsklubben burde fokuseres ytterligere på av kommunen og at behovet for denne gruppen ikke er dekket. Selv har han startet Intro DM (intro deltakelse og mestring) hvor han fokuserer på å få enslig ungdom inn i idrett, som basketball og fotball. Her har ungdommene også gruppearbeid hvor de hjelper hverandre med jobbsøking, de kan snakke om søvnproblemer, samt dele opplevelser med folk som har vært i samme situasjon, osv.

Første gang vi var på Torsdagsklubben presenterte vi oss for ungdommene og lederne på klubben. Mens de satt og spiste³, reiste vi oss opp og fortalte hvem vi var, hva prosjektet vårt gikk ut på og vi oppfordret folk å stille til intervju. Vi gikk også raskt gjennom temaene vi ønsket å fokusere på i vår studie og ga eksempler på spørsmål for å unngå mest mulig tvil om hva hensikten med intervjuet var. I tillegg informerte vi dem om at intervjuene ville bli tatt opp på lydbånd, og at informantene ville forbli anonyme. Deretter gikk vi rundt og snakket med ungdommene samtidig som vi sendte rundt et skjema der de som var interessert i å stille til intervju kunne føre opp navn og mobilnummer (vedlegg 2). Slik kunne vi igjen kontakte dem og avtale tid og sted for intervjuet. Tilsammen var det ca. 30 personer på klubben og vi fikk hilst på

³ Torsdagsklubben starter alltid med et gratis varmt måltid.

samtlige. Både vi og Grindheim syntes det var en god idé å snakke med innvandrerne på klubben, fordi det bidro til å skape trygghet og til å lage en tillitsfull ramme rundt intervjuene. Vi opplevde at det var lett å få kontakt med klubbdelegerne, og de viste interesse for prosjektet vårt. Vi ønsket i utgangspunktet at informantene skulle bestå av begge kjønn, for å få innblikk i både unge kvinner og menn sin hverdag. Det var et tydelig flertall gutter på klubben, og dermed var det flere gutter som meldte seg. Informantene våre består av en jente og fem gutter.

2.3 Oversikt over informantenes alder og antall år bosatt i Norge

Informanter	Fiktivt navn	Alder	Antall år i Norge
Informant 1	Mohammed	22	6
Informant 2	Sultan	24	8
Informant 3	Jasmin	19	2
Informant 4	Alexander	19	2
Informant 5	Gabriel	24	8
Informant 6	Fabian	21	6

Alle informantene kom fra land i krigssoner, eller land som har vært i krig eller har hatt borgerkrig innen siste tiår. Disse landene ligger enten i Asia eller Afrika.

2.4 Gjennomføring av intervju

Vi hadde blitt frarådet å la intervjuene foregå privat, altså hjemme hos oss eller hos informantene. Dette rådet fulgte vi, og vi fikk låne et møterom på BSMU hvor vi utførte intervjuene. Intervjuene foregikk samtidig som Torsdagsklubben pågikk, noen uker etter første rekrutteringsmøte. Før intervjuet startet, ga vi igjen en kort gjennomgang av temaene, slik vi

gjorde under vervings-besøket. Videre forsikret vi oss om at det var greit for informantene at vi tok lydopptak av samtalen, og understreket igjen at informanten ville forbli anonym. Etersom vi benyttet oss av lydopptak kunne vi rette all vår konsentrasjon til informanten og intervjusituasjonen. Hvert intervju varte i omtrent 15-20 min. Dette var mindre enn antatt, og kan skyldes både relativt korte svar og at det til tider var vanskelig å stille oppfølgingsspørsmål. Vi observerte bl.a. at enkelte ble lei seg av noen spørsmål som ble stilt, og vi ønsket av etiske hensyn å ikke gå videre med disse spørsmålene. Vi hadde på forhånd informert dem om at de ikke trengte å svare på spørsmål de syntes var ubehagelige. Vi opplevde ikke at de direkte reserverte seg fra å svare, men at de heller kom med korte svar. Enkelte av informantene syntes også det var vanskelig å formulere seg.

2.4.1 Transkribering av intervju

Etter de fire første intervjuene, som ble gjort samme dag, begynte vi å transkribere intervjuene. Å transkribere betyr å transformere, altså omgjøre tale til tekst (Kvale, 1997). Konkret bestod dette i å lytte til hvert enkelt intervju, parallelt som vi skrev "teksten" inn på pc. Vi valgte å transkribere intervjuene fortløpende, fordi vi da også husket mest fra intervjusituasjonene. Ingen av informantene snakket flytende norsk, noe som gjorde det vanskelig å tyde alt de sa. Vi kunne valgt å skrive om på sitatene, slik at de fikk en skriftlig form, men vi valgte heller å la dem stå og løfte frem poengene i kommentarer og analysen vår. Da prosjektet vårt var ferdigstilt ble opptakene slettet.

2.5 Datadrevet teoriutvikling

I arbeidet med dette prosjektet gikk vi relativt åpent ut med hensyn til tematisk og teoretisk fokus. Vi har ikke ønsket å teste en eller flere tidligere teorier om integrering e.l. men å analysere problematikker knyttet til flere slike tema, slik de framsto ut fra intervjupersonenes egne fortellinger. Problemstillingene var ikke bestemt på forhånd, men ble utviklet underveis, ut fra hva som viste seg å være deres erfaringer og tanker rundt tema vi tok opp. Den formen for data-drevet teori-utvikling som vi dermed har forsøkt oss på kan dermed sies å ligne på det som av og til kalles «grounded theory» (Glaser og Strauss, 1967). På grunn av denne utforskende tilnærming til analysen fant vi det ikke riktig å gi oppgaven et eget teori-kapittel (Dunne, 2009). Vi forklarer heller det nødvendige om teoriene vi gjør bruk av i analysen underveis.

Kapittel 3 - Muligheter og fremtidsplaner

3.1 Innledning

En persons fremtidsplaner endres etter hvilket stadium man er i livet, men også etter hvor man befinner seg i verden. For innvandrere endres disse gjerne mer drastisk enn for etnisk norske hvor majoriteten har bodd i relativ velstand hele livet, og hvor de har en rik og sterk stat i ryggen. Vi ville dermed å finne ut hvilke ønsker informantene har for fremtiden nå som de bor i Norge, og om disse ønskene er blitt fornorsket.

3.2 Fremtidsplaner

Mohammed er 22 år og kommer fra Midtøsten. Han kom til Norge da han var 16 år, og har siden den gang bodd i Oslo, i Finnsnes og i Tromsø før han flyttet til Bergen. I dag bor han i en egen leilighet i Bergen sentrum. Mohammed fremstod for oss som en utadvendt og kontaktsøkende person. Om 10 år ser Mohammed for seg at han har en kone, barn, at han bor i et fint hus og har en fin bil. Fremtidsplanene hans har derimot ikke alltid vært slik.

«Det er sånn at når vi kommer til Norge, vi tenker at vi må komme til Norge. Men når vi kommer her, ønskene blir mer og mer. Vi tenker da, okay, nå må vi ha opphold, nå vi må ha et sted å bo alene liksom, være selvstendig, og når du blir selvstendig du ønsker mer og mer. Livet går sånn, eller en hverdag.» . – Mohammed

Mohammeds behov har gått fra å handle om trygghet, altså ønsket om å komme til et trygt land og få opphold, til å handle å bli selvstendig og realisere seg selv. Dette stemmer godt overens med psykologen Abraham Maslow(1890-1940) sin forståelse av menneskelige behov og deres betydning for atferd og motivasjon. Maslow mente at fysiske behov, trygghetsbehov og sosiale behov er primære. Først når disse behovene er dekket har man overskudd til å fokusere på mindre presserende behovstilfredstillelse, nærmere bestemt behovet for anerkjennelse og selvrealisering. De grunnleggende behovene er i følge Maslow de sterkeste, noe som medfører at behovet for anerkjennelse og selvrealisering trer i bakgrunnen dersom ett eller flere av de grunnleggende behovene ikke er dekket (Dalen og Hylland Erikssen, 2012).

Det er ikke bare Mohammed som har helnorske fremtidsplaner. Alle informantene ser for seg at de er gift og har barn om 10 år. De vil ha hus og bil, og gjerne en god jobb. Sultan er 24 år og

jobber bl.a. som frivillig på en ungdomsklubb. Han kom til Norge for rundt 7 år siden, og bodde i Oslo, slik som Mohammed. Han virker som en omsorgsfull og ansvarlig mann som ønsker å hjelpe folk som har det vanskelig. Sultan er opptatt av barn og ungdom, og skal begynne å studere barnevernspedagogikk til høsten. Han tenker at han etter hvert skal studere videre. I tillegg til dette vil Sultan også reise rundt i verden og jobbe som frivillig.

«Jeg er jo veldig glad i å jobbe med barn og ungdom. Jeg skal begynne til høsten på barnevernspedagogikk. Da har jeg lyst til å ta en master i det og. Etter hvert da. Så i tillegg å reise til utlandet og jobbe som frivillig, og sånn. Det er det jeg skal bli.» -Sultan

Gabriel og Sultan er like gamle og har tidligere bodd sammen i bofellesskap⁴. De er gode venner og Gabriel kom til Norge bare et par måneder etter Sultan, altså i 2006. Han dro fra Øst-Afrika sammen med sin onkel og søskenbarn. Vi opplevde Gabriel som en utadventt, smilende og pratsom ung mann, som fikk oss til å le. Gjennom sitt vennskap med Sultan har Gabriel blitt inspirert til å jobbe med barn, og han har gått helse og sosial-linje på videregående. Likevel er det matte Gabriel synes er gøyest.

«Akkurat nå så tar jeg også faktisk å interessere meg for å jobbe med barn, på grunn av Sultan. Men jeg har tatt realfag nå på Sonans. Mitt drømmeyrke er ingeniør, ortopediingeniør. Så, jeg elsker matte. Men ingeniør er det jeg ser for meg om 10 år.» –Gabriel

Jasmin er 19 år og kom fra Afrika til Norge i 2012. Vi oppfattet henne som en søt og stille jente, som åpnet seg når man tok kontakt med henne. Noen av spørsmålene måtte vi forenkle, da Jasmin ikke forstod de. Hun gav også svar som ikke hadde helt sammenheng med spørsmålene vi stilte, noe som peker på at vi ikke alltid klarte å gjøre oss forstått. Jasmin forteller:

«Jeg har lyst på barn, men ikke nå, jeg håper om 10 år. Jeg er gift nå, men barn kommer etter på, jeg vil studere først. Jeg vil lære meg norsk først, fullføre videregående og kanskje jobbe på apoteket» - Jasmin

Alexander er også 19 år og kommer fra Afrika, slik som Jasmin. Da han kom til Norge for et par år siden, fikk han oppholdstillatelse etter bare 2 dager. Han vet at han er heldig og at mange må

⁴ Bofellesskapet det henvises til er underlagt barnevernet.

vente på svar i flere måneder. Alexander fremstod som en snill og jordnær person..

Fabian er to år eldre enn Alexander og kom fra Midtøsten til Norge for 6 år siden. Vi opplevde han som en energisk og pratsom person, som liker å spre glede rundt seg. Både hans og Alexanders drøm er å dra ut til Nordsjøen og tjene masse penger.

«Drømmeyrket mitt som ingeniør da. Tjene masse penger. Komme seg ut i Nordsjøen. Hehe.»

– Fabian

Samtlige av informantene våres ser ut til å være veldig fornøyd med mulighetene de har i Norge. Vi oppfatter det slik at de ser på Norge som mulighetenes land, hvor de kan få oppfylt deres drømmer. På tross av ulike forutsetninger, ser ikke deres drømmer ut til å være veldig ulik fra etniske norske ungdommer sine drømmer; som hus, bil, jobb og stifte familie. På dette området er de altså integrert. De kan nå fokusere på å oppnå bl.a. selvrealisering, som er det øverste behovet i Maslows behovspyramide.

Kapittel 4 - utfordringer

4.1 Norske venner og språkutfordringer

Når man kommer til et helt nytt land, hvor det meste er svært annerledes, er det unngåelig noen utfordringer. For å besvare den andre underproblemstillingen skal vi her se på de største utfordringene informantene møter Norge. Vi skal se på hvordan det er å få norske venner, hvordan de opplever at nordmenn er, språkutfordringene som kan oppstå, og på fenomenet diskriminering.

Da vi utformet intervjuguiden med Bonita sa hun at en del av ungdommene på BSMU hadde problemer med å få norske venner. Derfor bestemte vi oss for å legge vekt på dette temaet. Vi lurte på hvordan nordmenn framstår for utlendinger og hva nordmenn kunne gjort det annerledes for å bli venner med minoritetsungdom.

Jasmin har bodd i Norge i to år, og hun har relativt begrenset ordforråd etter å ha bodd her så lenge. Hun går på en skole hvor det ikke går noen etnisk norske elever. I tillegg har hun gått på svømming hvor det bare var utenlandske jenter som svømte sammen. Jasmin fortalte oss at hun ikke har så mange norske venner, og at det eneste stedet hun føler hun har mulighet til å få norske venner er gjennom Røde Kors, hvor hun jobber som frivillig. På spørsmålet om norske venner svarte hun følgende:

«Ja men lite⁵, men jeg går på Røde Kors. Vi er en gruppe mennesker som samles og finner på ting sammen og ulike aktiviteter.» - Jasmin

Røde Kors er en organisasjon hvor folk samles og finner på ulike aktiviteter sammen. Jasmin har fått noen norske venner der, men hun er interessert i å få flere.

«Ja, jeg vil ha norske venner. Da vil det norske språket ville vært lettere for meg å lære. Jeg snakker bare morsmålet med mine venner og bekjente, og litt arabisk også. Men jeg trenger norske venner for å kunne lære meg å snakke bedre norsk.» -Jasmin

I hverdagen hører hun nesten bare norsk i undervisningen og ingen andre steder. Dette gjør det vanskelig å praktisere språket. En konsekvens av dette er at hun sliter å kommunisere med nordmenn, noe som igjen fører til at hun sosialiserer lite med etnisk norske.

Det er altså utfordrende for Jasmin å få norske venner. Det hjelper heller ikke at hun går på en skole hvor det ikke er etnisk norske elever, og at hun går på hip-hop hvor det er få etnisk norske som går. Alexander er enig i det Jasmin sier, at man må praktisere norsk i hverdagen for å bli god til å snakke språket.

«Jeg tror ikke folk som kommer til Norge lærer norsk så bra på skolen, men at når de går på et fotballag så vil de lettere lære norsk. 2 uker etter at jeg kom til Norge, begynte jeg på et fotballag og jeg går der fortsatt, jeg lærte norsk der.» -Alexander

⁵ Med sitatet «Ja, men lite» mener Jasmin at hun har få norske venner.

Alexander har mange norske venner, og beskriver seg selv som en sosial person. Likevel, synes han det er vanskelig å komme i kontakt med nordmenn.

«Jeg er en veldig sosial person. Men når jeg ser norske folk, ikke på noen dårlig måte, så føler jeg at de ikke like så ha mye kontakt. I hjemlandet mitt er det normalt å hilse på folk selv om du ikke kjenner de. Men her alle er på sin egen, ingen snakker med andre med mindre de kjenner hverandre.» - Alexander

Fabian mener at nordmenn har fordommer mot utlendinger, og at de fleste nordmenn ikke vil være venner med utlendinger. I tillegg uttrykket han at det er vanskelig å bli kjent med nordmenn med mindre du driver med noe lagsport.

«På en måte er det veldig vanskelig da. Hvis man ikke kjenner de sant. Det er veldig vanskelig. Men det er veldig lett hvis man kommer inn i idrettslag – i idrett sant. Spille fotball eller noen andre aktiviteter sammen med de nordmennene. Det er veldig lett å komme gjennom det, aktiviteten, og få kontakt med de andre.» -Fabian

Både Gabriel og Sultan har en del norske venner, og er enige om at det hadde vært vanskelig å bli integrert i det norske samfunnet uten dem. Gabriel legger ikke skjul på at de fleste av vennene hans er jenter.

«Dere er litt lukkede. Dere utelukker litt sånn. Og spesielt merket, jeg har norske venninner, ikke norske gutter. Jeg kjenner mange jenter og ikke mange gutter. Og de guttene jeg kjenner, har vært det kanskje kjæreste av en av de venninnene jeg har, eller noen som jeg drive med på jobb, så, eller så er det ikke enkelt, sant.» - Gabriel

Gabriel jobber som sykepleier, og ettersom det er flest jenter som har dette yrket kan det være derfor han har flest venninner. Det kan også tenkes at en del gutter skal være tøffe, ha en bestemt holdning til ulike saker, og dermed ikke åpner seg så lett opp til nye folk slik som jenter gjør. Sultan er enig med Gabriel i at det er enklere å komme i kontakt med etnisk norske jenter i forhold til etnisk norske gutter.

En del av informantene våres syntes altså at nordmenn er kalde og lukkede, og at nordmenn har

fordommer mot utlendinger. Dette samsvarer med Marianne Gullestad sin forskning, hvor hun gjennom boken “Kitchen-table society” viser at nordmenn er glade i å være med mennesker som er lik en selv (Gullestad, 1984).

Informantene våre har vokst opp i en kultur som er helt annerledes enn den norske kulturen, og har dermed gjerne andre verdier og holdninger enn nordmenn. Hvis forskningen til Marianne Gullestad stemmer, kan det ha noe med hvorfor det er vanskelig for innvandrere å få norske venner.

Mohammed har derimot en litt annen mening enn Gabriel og Sultan. Han synes at de fleste nordmenn er veldig hyggelige, men han har aldri opplevd at en etnisk norsk har startet en samtale på bussen. Likevel, mener han at nordmenn ikke burde forandre seg på noen måte.

«Jeg har ansvar for meg selv, at jeg skal prate ordentlig for å skaffe norske venner. Jeg syntes alle burde respektere den norske kulturen. Når vi kommer her, vi får hjelp og masse ting, så må vi respektere.» - Mohammed

Informantene er alle enige om at de vil ha flere etnisk norske venner, og samtlige av informantene opplever at språket er et hinder i denne sammenheng. I tillegg forteller de at det er vanskelig å forbedre norskkunnskapene sine når de i liten grad får praktisert det med nordmenn. Flere av informantene uttrykker også at nordmenns lukkede væremåte kompliserer dette.

4.2 Ensomhet

I følge en spørreundersøkelse gjort av folkehelseinstituttet i 2008 sa 75 % av innvandrerbarn og unge at de ofte føler seg ensomme. Denne ensomheten har ofte en sammenheng med tap av nære relasjoner og tilknytningspersoner. Når ungdommene endelig har fått innvilget sine søknader om opphold i Norge, begynner en helt ny fase i livene deres. Det er ingen overraskelse at det blir vanskelig å holde fast på tilhørighet til venner og ikke minst familien i hjemlandet, og en av de viktigste oppgavene ungdommene står ovenfor, er da å rekonstruere sine sosiale nettverk. (Oppedal m.fl., 2008)

Sultan forteller at savnet etter foreldrene var særlig stort i begynnelsen, men at det gikk bedre da han ble tatt godt i mot av voksne.

«Savnet kanskje noen foreldre som... ja. Vi hadde ikke foreldre. Men vi hadde gode voksne rundt oss.» -Sultan

I følge Gabriel og Sultan er det ikke alle som blir tatt i mot like godt som dem.

«Jeg må bare si en ting. Vi var jo mindreårige når vi kom hit, så vi hadde en helt annen situasjon enn de som kommer når de er over 18 år. Ja, faktisk, vi bodde i samme bolig, de har tatt mot oss, til og med ja, alt faktisk.» -Gabriel

Da Gabriel og Sultan kom til Norge bodde de i et bofelleskap. Romkameratene og de ansatte der ble som en liten “familie” for dem begge. I dag bor han i en leilighet for seg selv, og han lengter tilbake til bofelleskapet, da han alltid hadde noen rundt seg å snakke med.

«Jeg savner når vi bodde på bofelleskap, på barnevernet, for da var vi mer sosial. Vi bodde tre stykker, så jobbet det noen der hele tiden. Vi hadde alltid noen å snakke med. Men etter at flyttet ut, er vi for oss selv, og vi er nødt til å invitere noen venner eller venninner hjem, for å være sosial.» -Gabriel

Når informantene kom til Norge var det viktig for dem å rekonstruere sine sosiale nettverk. Gabriel og Sultan forteller at de begge ble tatt godt imot av gode voksne, og at de til dels fylte tomrommet etter familie og venner. Den nære kontakten med de “gode voksne”⁶ var mest gjeldene når informantene bodde i bofelleskap. Etter som informantene ble etablert i egne leiligheter oppstod det et savn etter et slikt felleskap. Torsdagsklubben ser ut til å bidra til å fylle dette tomrommet, og Gabriel og Sultan forteller at de føler seg heldige som har mulighet til å delta her. Klubben har et trygt og åpent miljø, og båndene mellom ungdommene og ledelsen, som vi observerte i løpet av besøkene våres, minnet oss om båndene i en familie. Alle blir tatt i mot med åpne armer. Klubben starter alltid med et felles måltid, og annenhver torsdag blir det også organisert ulike sosiale aktiviteter, som hjelper ungdommene med å bygge et sosialt

⁶ De “gode voksne” som det her refereres til, er ansatte ved bofelleskap som er underlagt barnevernet.

nettverk. På bakgrunn av egne observasjoner og intervjuer oppfattet vi det slik at Torsdagsklubben spiller en viktig rolle for informantene og de andre ungdommene på klubben.

4.3 Diskriminering

Selv om man bor i Norge, betyr ikke det at man automatisk føler seg norsk. En av forutsetningene for at mennesker fra etniske minoriteter skal føle seg norske er at de blir behandlet likt som dem. Integrering er en viktig politisk målsetning i den norske innvandringspolitikken. En av målsetningene er at alle skal ha like muligheter til aktiv samfunnsdeltagelse (Grønlie og Flood, 2008). Vi spurte derfor informantene våre følgende spørsmål: "Føler du at du blir behandlet likt som nordmenn?". Alexander mente at utlendinger blir behandlet ulikt fra etnisk norske:

«F.eks. når du søker jobb og du ikke er norsk eller snakker godt norsk som meg f.eks. har jeg søkt i løpet av et og et halvt år, har jeg søkt over 10 søknader og ennå ikke fått noen svar. Jeg kjenner en mann fra Somalia som ikke fikk jobb, og som måtte til slutt skifte navnet sitt for å få jobb.» - Alexander

Alexander fortalte etterpå at mannen fikk jobb med en gang han skiftet navn. Ut i fra våre data kan vi ikke vite om dette bare er en tilfeldighet eller at dette faktisk hjelper. Ifølge en studie fra 2013 (Midtbø og Rogstad, 2012) lønner det seg faktisk å bytte navn. Likevel, påpekte Alexander at fremmedfryktet ikke bare eksisterer i Norge. Alexanders uttalelse er i samsvar med det Sultan forteller.

«Jeg husker når jeg søkte jobb, at det var veldig vanskelig å få jobben, sant. Da har du ingen referanser, du liksom ikke god i språket. Og da velger de deg i stede for meg. For å si det sann, det er sant.» - Sultan

Sett bort ifra jobbsøking, mente Sultan at forskjellsbehandlingen skjedde i veldig liten grad.

Gabriel mener også at etnisk norske blir behandlet bedre enn innvandrere, bl.a. når det kommer til oppfølging av studier og lignende. Han legger til at han kan ha misforstått, men han tror han hadde fått bedre oppfølging om han hadde vært norsk:

«Jeg føler av og til at jeg blir behandlet litt mindre, sånn når, ja, når man blir fulgt opp. Jeg vet ikke om jeg tolker litt feil. Kan hende det ligger en misforståelse. Og det har skjedd eller hendt at noen på studier, ah, jeg, herregud, ja, om jeg var Ola Nordmann kanskje jeg hadde blitt behandlet bedre.» - Gabriel

Derimot mener både Jasmin og Fabian at det ikke er stor forskjellsbehandling i Norge, og de kommenterer ikke mer rundt dette temaet. Mohammed er for så vidt enig med Jasmin og Fabian, men sier at det varierer litt fra firma til firma og fra person til person.

Sultan og Gabriel synes at nordmenn er kalde og at de har forutinntatte bilder av utlendinger. De synes at nordmenn burde være mer åpne:

«Altså, se på kanskje utlendinger på en, eh, helt nye øye, på en måte. Ikke dømme de før du snakker med de, eller før du vet hvem de er, sant. Og ja, være litt mer åpen, ikke være redd, og sånn da» - Sultan

Ifølge Sultan dømmer gjerne etnisk norske deg hvis du er innvandrere, og både han og Gabriel sa at dette var litt rasistisk. I tillegg, kommenterte de at det treffer en i hjertet når folk dømmer deg etter hvordan du ser ut og hvor du kommer fra, når de ikke kjenner deg.

Alle informantene mener at det eksisterer forskjellsbehandling i Norge. Ut ifra hva flertallet av informantene forteller er det tydelig at det er en fordel å være etnisk norsk i Norge. Likevel påpeker de fleste at det skjer i veldig liten grad.

Kapittel 5 - Diskusjon rundt oppgavens viktigste funn

Hva er de største utfordringene og mulighetene for enslige innvandrere i Norge? Gjennom dette prosjektet erfarte vi at spørsmålet over er mer komplekst enn det vi på forhånd trodde det var. Til tross for utfordringene enslige innvandrere står ovenfor, er de optimistiske om deres fremtid og muligheter i Norge. Livskvaliteten til informantene våre har forbedret seg drastisk etter at de kom til Norge. I Norge kan de føle seg trygge, og de har en frihet de ikke har hatt før.

Informantene kom til Norge for å dekke de primære behovene, som er plassert nederst i Maslows

behovspyramide, og som kanskje ikke var en selvfølge i hjemlandet deres. Når de primære behovene, som mat, trygghet og fravær av sykdom, blir dekket, følger nye behov som selvrealisering. Informantene viser at de har ambisjoner og mål i livet, og de har helnorske fremtidsplaner. Lykken er ikke bare å være i Norge, men å ha et innholdsrikt og meningsfylt liv. Sett i lys av Maslows teori, er flere av de grunnleggende behovene nå dekket og informantene fokuserer nå mer på å etablere sosiale felleskap og realisere seg selv gjennom utdanning og yrkesvalg. Dette understreker betydningen av sentrale mål i Norges integreringspolitikk; at alle skal ha like muligheter til aktiv samfunnsdeltagelse uavhengig av bakgrunn og sosial posisjon.

De unge voksne vi møtte ser at de har muligheter for fremtiden. De har kommet inn under velferdsstatens kappe, men et sentralt spørsmål i denne sammenheng er om det nødvendigvis er et godt sted for dem å være? Funnene i oppgaven vår indikerer at mennesker trenger mer enn bare formelle rettigheter og muligheter. Staten kan dekke våre basisbehov, mens de sosiale behovene, som familien og venner vanligvis dekker, og som de fleste tar for gitt, er noe vi ikke kan kreve fra det offentlige. Det er her informantene uttrykker en lengsel. Med denne lengselen følger også ensomhet, og det er mange av innvandrerne som kjenner på dette. Den viktigste oppgaven blir å bygge sosiale nettverk i sitt nye land. Det er vanskelig for dem å opprette kontakt med nordmenn. Mye av grunnen er nordmenns væremåte. Informantene beskriver nordmenn som lukkede, og de savner for eksempel at folk på bussen tar initiativ til en prat. Men slike utfordringer er ikke unike for innvandrere. Etnisk norske kan også stå ovenfor lignende utfordringer. At nordmenn har en mer lukket væremåte enn i flere andre kulturer kan være en sosial utfordring for alle i samfunnet. Nordmenn har allikevel gjennom sin oppvekst, familie og deltakelse i ulike sosiale miljø fått et annet utgangspunkt for å skaffe venner og få et større nettverk rundt seg.

Det er ikke tvil om at livskvaliteten forbedres med et sosialt nettverk. Felleskap kan som sagt ikke tildeles fra det offentlige, men det offentlige kan tilrettelegge for sosiale arenaer som Torsdagsklubben. Vi har selv observert at klubben er et positivt møtested der enslige innvandrere treffer andre mennesker i samme livssituasjon som dem selv. På klubben opplever informantene våre et fellesskap der de kan bli kjent med nye personer som de kan knytte bånd til og som til dels kan erstatte familien de savner.

Det er tydelig at språket spiller en sentral rolle for å bli integrert i et nytt samfunn og for å få venner derfra. Informantene har gitt uttrykk for at de syntes det er vanskelig å lære det norske språket om de ikke får praktisert det i hverdagen. Enkelte syntes også det er vanskelig å komme inn i samfunnet om de ikke har norske venner. Det oppstår en ond sirkel, i den forstand at det hadde vært enklere å få norske venner hvis de snakket bedre norsk, men de hadde lært språket bedre og fortere hvis de hadde hatt norske venner.

Det er i hovedsak gjennom organiserte fritidsaktiviteter de kommer i kontakt med etnisk norske. Informantene opplever allikevel at det er vanskelig å etablere gode norske vennskap. De ser betydningen med å bli kjent med den norske kulturen, og hvilke forventninger den stiller til dem.

Mye tyder på at gode norske venner kunne bidratt til å lette tilpasningen til det norske språk og samfunn.

LITTERATUR- OG KILDEHENVISNING

Askvik, Kristine (2011): *Lærer om Noreg gjennom idrett*

http://framtida.no/articles/larer-om-noreg-gjennom-idrett#.U1Y26VV_uys

Dalen og Hylland Eriksen (2012): *Folk*. Oslo: H. Aschehoug & CO.

Dunne (2009): *International Journal of Social Research Methodology*. London: Routledge

Glaser og Strauss(1967): *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*.

Chicago: Aldine.

Gullestad (1984): *The kitchen table*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Grønlie og Flood (2008): *Fokus; sosialkunnskap*. Oslo: H. Aschehoug & CO.

Kvale, Steinar (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Midtbø og Rogstad (2012): *Diskrimineringens omfang og årsaker*. Institutt for samfunnsforskning.

NESH (2011): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*.

Oppedal, Jensen og Seglem (2008): *UngKul-rapport nr.1*. Folkehelseinstituttet.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Intervjuet vil bli holdt anonymt og bli tatt opp på lydbånd. Valgfritt å svare.

Generelt:

- Alder
- Etnisitet/ hjemland
- Hvordan bor du nå? Egen leilighet, fellesbosted, fosterhjem osv.

Første møte med Norge:

- Når kom du til Norge?
- Kom du alene til Norge?
- Hvor bodde du den første tiden i Norge?
- Hvordan opplevde du det å komme til Norge?
- Hva var det du reagerte mest på? Klima, mat osv.
- Hva var mest annerledes? Klima, mat osv.

Skole:

- Går du på skole eller jobber du?
- Hvilken linje/jobbb

Hobbyer:

- Hva liker du å gjøre på fritiden? sport, musikk osv.
- (Hvis ja) Føler du at du har fått bedre kontakt med nordmenn via fritidsaktiviteten?

Venner:

- Har du norske venner?
- Er du interessert i å få flere norske venner?
- Er det vanskelig å få norske venner? hvorfor? - Er nordmenn imøtekommende eller ikke?
- (Hva tror du nordmenn kunne gjort for at du lettere skulle fått norske venner?)
- Hva liker du med Norge?
- Er du glad du får bo i Norge? Hvorfor? Hva er bra med å bo i Norge?
- Er det noe du ikke synes er så bra/vanskelig med Norge? Savner du hjemlandet ditt? Mat, klima, klær osv
- Mener du at du har fått nok hjelp og oppfølging? Savner du noe (hjelp osv)?
- Føler du at du blir behandlet på samme måte som nordmenn? f.eks i arbeidslivet

- Hva pleier du å gjøre på 17.mai? Hva synes du om måten dagen blir feiret på?

Fremtidsplaner:

- Hva ser du for deg om 10år? Barn, jobb/studere, kone/mann, bil, hus osv
- Fremtidsplaner - drømmeyrke osv

Intervjuobjekter søkes

Hei!

Vi trenger intervjuobjekter til et skoleprosjekt om unge innvandrere som får opphold i Norge. I den sammenheng lurte vi på om DU ville stille opp til intervju. Samtalen vil bli tatt opp på lydbånd, men alle som blir intervjuet vil være anonymisert i rapporten. Tema for intervju er ditt møte med Norge, og selve intervjuet vil vare i ca. en halvtime.

Dersom du er interessert i å stille opp til intervju, skriv navn og nummer nedenfor slik at vi kan avtale nærmere.

Navn:	Telefonnummer:

Takk for oppmerksomheten! 😊

Mvh
Johanne, Katrine og Luisa